

הפרעות, בכל זאת באתי להתפלל בציון. ורבנו ענה לו: "מסירות נפש זה עניין אחר"... והעלה אותו (את ר' לוי יצחק) להיות חזן בראש השנה. כי כשאדם זוכה לעשות מסירות נפש זה עניין אחר לגמרי. בתיאור בת פרעה זכתה למסור נפש על הצלת משה רבנו וכיוון שהיא מסרה נפש על הצלתו, זכתה שהשם שהיא קראה לו 'משה', נשאר כך לעולם. (וגם לנו היה מעין זה בשנה הזאת, שכל אחד באיזה אופן הייתה לו מסירות נפש בעניין אומן ראש השנה של רבינו, יש שזכו ממש להיות אצל רבנו ברה"ה, וזו זכות נפלאה מאוד, כי כל מי שהגיע השנה לאומן בראש השנה תשפ"א, היה ע"י מסירות נפש גדולה, וגם מי שלא הגיע ונסע ונשאר בבלרוס, ודאי עשה מסירות נפש, אבל גם אנחנו הפשוטים שלא זכינו להגיע לרבנו, עצם העובדה שהשתדלנו לקנות כרטיס אף על פי שידענו שרוב הסיכויים שלא ניסע, גם זה עצמו נחשב מסירות נפש – ממוזן), וצריך לדעת כשאדם עם כל הקשיים, ובכל אופן זוכה למסור נפש על המצוות, זה עניין מאוד מאוד גדול.

מדוע אצל משה קודם נקרא שמו ורק אחר כך נאמרה הסיבה

ה'אור החיים' הקדוש בפסוק "ותקרא שמו משה ... כי מן המים משיתיהו", מקשה שכאן זה הפוך מכל מקום, בכל מקום קודם כתוב את הטעם ואחר כך כתוב את קריאת השם, והוא נותן דוגמאות, למשל יצחק אבינו ששרה אמרה "צחוק עשה לי אלוקים כל השומע יצחק לי", ורק אחר כך נקרא שמו יצחק, וכן ביעקב אבינו כתוב: "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשוי ויקרא שמו יעקב", וכן בקריאת שמות השבטים הקדושים, למשל ביהודה "ותאמר הפעם אודה את ה' ותקרא שמו יהודה", קודם כתוב הטעם של השם ורק אחר כך נזכר השם עצמו. ואילו כאן זה המקום היחיד שהוא להיפך, קודם כתוב "ותקרא שמו משה", ואחר כך כתוב את הטעם "כי מן המים משיתיהו"?

ה'אור החיים' הקדוש מתרץ, היות והאימהות היו נביאות, הן השיגו את השם האמיתי, והם גם השיגו את הטעם לקריאת השם. לעומת זאת בתיאור לא הייתה באותו זמן נביאה, ולכן היא עדיין לא השיגה את המדרגות של השם של משה רבנו. הרי השם של משה רבנו זה שם כל כך גבוה, ה'אור החיים' מביא את דברי הזוהר הקדוש (פ' כי תצא ב'רעיא מהימנא' דף רע"ו ע"ב) שמסביר שהשם 'משה' פירושו, "מה שהיה הוא שיהיה", ונרמז פה שמשה רבנו הוא גואל ראשון והוא גואל האחרון, (כמובא בזוהר ח"ב דף ק"כ ע"ב ובעוד מקומות), את הסוד הגדול הזה בתיאור לא השיגה, רק היא קראה לו משה בגלל – "מן המים משיתיהו", ועל זה רומזת תורה באופן נפלא ואומרת "ותקרא שמו משה, ותאמר כי מן המים משיתיהו", כלומר מה שהוא נקרא 'משה' יש בזה סודות עילאיים, אך בתיאור בת פרעה לא השיגה אותם, אלא הסיבה שהיא קראה לו כך – "ותאמר כי מן המים משיתיהו". כשהאימהות הקדושות קראו שם, הן השיגו את כל הסוד של השם, ולכן אצלן כתוב את הטעם לפני קריאת השם, להגיד לך שבאמת קריאת השם היא

פרשת 'שמות' - ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - מבוסס על ליקו"מ רט"ו חלק א'

משה בין 'שמד' ל'רצון', מעלת בנו אליעזר, לא תמיד הלכה כמו הגדול

אונקלוס הגר, ביחור רפ"ח ניצוצין - ע"י שניים מקרא ואחד תרגום

ניתן לקבל במייל: 6537488@gmail.com

בעז"ה מתחילים השבת את ספר שמות, תקופת ימי השובבי"ם. בפרשתנו מסופר באריכות על הלידה והגידול של משה רבנו במצרים, עד שמשוה רבנו נבחר להיות הגואל של עם ישראל. היום נעסוק בשיעור בעז"ה בכמה דברים בעניין שורש נשמתו של משה, ואיך הם נוגעים גם כן אלינו לעבודת השם שלנו.

מדוע זכתה בתיה שמשה רבינו נקרא בשם שהיא נתנה לו

כתוב בפסוק המדבר בהצלת משה "ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן, ותקרא שמו משה... כי מן המים משיתיהו", משה רבנו נזרק ליאור, ובתיאור בת פרעה הצילה אותו מן היאור ולכן היא זכתה שהוא נקרא בתורה בשם שהיא קראה לו משה, אע"פ שלמשה רבנו יש שבעה שמות, מ"מ השם שנבחר למשה בכל התורה כולה ועד היום זה, הוא השם שקראה לו בת פרעה. דבר זה כמובן צריך להבין, איך זכתה לכזו זכות גדולה? ובאמת עייקק הזכות שלה זה מסירות נפש שהיה לבת פרעה להציל את משה רבנו, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה יב:), שנערותיה הלכו עימה, ומיחו בה ואמרו לה: "בנוהג שבעולם כשמלך גוזר גזירה אפילו אם לא כל בני המדינה מקיימים אותה, לפחות בני ביתו מקיימים אותה, ואת לא מקיימת את הגזירה של אבא שלך?! ורצו למנוע אותה מלהציל את משה, כיון שזו סכנה לעבור עת פקודת המלך, עד שבא המלאך גבריאל וחבטן בקרקע (הרגו), והרי שבתיה עשתה מסירות נפש כדי להציל את משה רבנו ובזכות מסירות נפש אדם זוכה למדרגות מאוד גבוהות.

יש סיפור מעניין שסיפר רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, שלפני 100 שנה (בשנים תרפ"א-תרפ"ב) היו שנים מאוד קשות בעיר אומן, וכמעט לא היה קיבוץ בראש השנה באומן, בגלל הפרעות של הבולשביקים, שהיו פשוט הורגים אנשים ברחובות, ולא היה שייך כמעט להגיע לציון הקדוש של רבנו. ורבי לוי יצחק בנדר ועוד כמה יהודים זכו גם בשנים קשות אלו, להגיע לציון של רבינו. מספר רבי לוי יצחק שפעם אחת חלם חלום, שהיה ראש השנה אצל רבנו, והוא נמצא בקלויז, והוא ניגש להיות חזן לפני התיבה, אבל הוא רואה שיש שם מישהו אחר שרוצה לעלות חזן בראש השנה, ורואה שם את רבנו, שאומר לו שייתן לאותו אדם האחר להיות החזן. ואז רבי לוי יצחק אומר לרבנו, שהוא קנה את הזכות הזאת במסירות נפש, כי אפילו בשנים הקשות של

ומוסיף רבי נחמן מטשרין בספרו 'פרפראות לחכמה' (על תורה רט"ו) ואומר: "זוה טעם נפלא למה שמצינו שקברו של רבנו נמצא באומן, הרי זו עיר וארץ מאוד טמאה, ורבנו בחר להיקבר דווקא שמה, ועוד שהעיר אומן זה סמוך לעיר קרקוב ששם היה המקום שמסתיים קדושת ישראל, כמו שרבנו אמר (חיי מוהר"ן קצ"ה) שגם לקדושת ישראל יש גבול ומידה, שמכאן והלאה כבר לא מתפשטת יותר קדושת ישראל. כי הקצה והגבול של קדושת ישראל נמצא בעיר אומן, ודווקא שם בחר רבנו להיקבר. מסביר ה'פרפראות לחכמה' שהסוד הוא כמו זה שבחר משה להיקבר מול בית פעור, והסברנו שע"י שמשה רבנו נקבר מול בית פעור, מכניע את העבודה זרה, וע"י זה באים נשמות הגרים ונשמות בעלי תשובה ולכן גם רבנו שעיקר עסקו הוא לעשות בעלי תשובה, להעלות אותנו משאול תחתיות ולזכות אותנו לתשובה שלמה וזהו התפקיד של רבנו בחיינו ולאחר פטירתו, וזה גם מה שהוא מסר לתלמידו הנאמן רבין נתן, שיעסוק בחיזוק בני הנעורים ולעסוק להחזיר אנשים בתשובה. אבל כל זמן שקליפת העבודה זרה חזקה, קשה מאוד להוציא את מה שהיא בלעה, את: "חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו ק-ל" להוציא את הנשמות העשוקות, ובשביל זה צריכים המון כוח, ולכן רבנו נקבר באומן מול הטומאה והע"ז של 'בית פעור' במקום שמסתיימת קדושת ישראל, כדי להכניע את הקליפה, ושנאנחנו נוכל לחזור בתשובה. ופה אומר רבנו, שמשה רבנו עסק כל ימי חייו לעשות גרים, ולהמתיק את החרון אף, כדי לגייר גרים, לעשות בעלי תשובה, ולכן הוא גם כן הכניס את נשמות הערב רב, כי זו הייתה המהות שלו. הרי משה רבנו החזיר את כל עם ישראל בתשובה, כשיצאנו ממצרים היינו שקועים במ"ט שערי טומאה, ותוך 49 יום משה רבנו החזיר אותנו בתשובה שלמה, והעלה אותנו ל-49 שערי קדושה, מפני שזוהי הנקודה של משה רבנו.

הגיוורת הראשונה שעשה משה היא בתיה בת פרעה

מי היתה הגיוורת הראשונה שמשה רבנו עשה? כשהוא היה סה"כ בן 3 חודשים כבר גייר משה את בתיה בת פרעה. כתוב: "וַתֵּרֶד בַּת פְּרֹעָה לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר", ומובא בגמרא (סוטה יב:) ובמדרש שני פירושים, שהיא באה לרחוץ מצרעתה, מפני שהיא הייתה מצרעת, או שבאה לרחוץ מגילולי בית אביה, כלומר שבאה להתגייר. וכאן רבנו מגלה את הסוד: ש"אלו ואלו דברי אלוקים חיים" – כלומר שני הפירושים נכונים. אע"פ שרבנו בעצמו אומר (כמובא בחיי מוהר"ן אות כ"ד) שבאמת אנחנו לא יכולים להשיג עדיין בבחינה של 'אלו ואלו דברי אלוקים חיים' כלל, שהרי – זה אומר אסור, וזה אומר מותר, זה אומר כשר, וזה אומר פסול, זה אומר טמא וזה אומר טהור, ואי אפשר להבין איך יתכן שזה גם טמא וגם טהור ושניהם אמת?... אמנם בענייני מדרש ואגדה, יותר קל להשיג את הבחינה הזו של 'אלו ואלו דברי

בגלל הסיבה הזאת, אך לבתיה לא היה לה את המדרגה הזאת, ולכן השם 'משה' זה היה ניצוץ רוח הקודש שהגיע לה, ובגלל הסיבה "כִּי מִן הַפִּימִים מְשִׁיתָהוּ". וכן אותו דבר בקריאת השם שנותנים לילד, כתוב שכשאדם קורא שם לבנו, באותה שעה יש ניצוץ רוח הקודש שבא לאדם בשעת קריאת השם, אחר כך ההורים יגידו הרבה סיבות למה הם קראו לו כך, ע"ש הסבא וכו', או בגלל משמעות מסויימת שיש להם בשם הזה, אבל באמת זה זה ניצוץ של רוח הקודש לקרוא את השם. ולכן העניין של שינוי שם הוא לא פשוט, מפני שהיה להורים ניצוץ רוח הקודש בבחירת השם, כי השם של האדם זו המהות שלו, ואם שצריך מאיזו סיבה לשנות שם, עושים את זה רק ע"י רב גדול שגם כן יש לו ניצוץ רוח הקודש, וכאמור אסור להקל ראש בעניין זה. אבא שלי תמיד אומר לא לשנות שם, רק להוסיף שם.

טעם פנימי לשם משה, על שם התפקיד שלו

רבנו בליקוטי מוהר"ן (תורה רט"ו ח"א) נותן טעם אחר למה משה רבנו נקרא בשם משה. (אמנם הוא לא מדייש שזו הסיבה של קריאת שמשה, אך מתוך הדברים של רבנו אנחנו מבינים שיש פה סוד נעלם בעניין של קריאת השם של משה רבנו) ובה נובל להבין גם כן דבר נפלא מדוע דווקא בתיה בת פרעה היא זו שקוראת לו את השם שלבסוף מתקיים אצלו לדורות. רבנו אומר שם: "זוה ה'ה' עבודת משה רבנו עליו השלום כל ימי חייו. ועוד אומר רבנו: וגם לאחר מותו, כי השתדל לקרב הקרב רב כדי לעשות גרים, וגם במותו נקבר מול בית פעור (דברים לד, ו), כדי להמתיק העכו"ם (סוטה יד.) כדי שיהיו נעשין גרים, ע"כ. כתוב אצל משה 'ולא ידע איש את קבורתו', אך דבר אחד בן כתוב וזה שקבורתו של משה היא מול העבודה זרה של בית פעור. ומבארים התוספות (סוטה י"ד ע"א) שהעניין שמשה רבנו נקבר מול בית פעור, כדי להכניע את כוח העבודה זרה של פעור. רבנו מוסיף עוד דבר נפלא, שההכנעה התמידית של משה רבנו לעבודה זרה, זה בשביל לעשות גרים. מסביר רבי נתן (ליקוטי הלכות ה' ברכות השחר ה, א) שכל זמן שהעבודה זרה חזקה בעולם, היא תופסת את הנשמות של הגרים חזק אצלה, והיא לא נותנת להם להשתחרר ממנה. שהרי כתוב בגמרא (שבת קמ"ז ע"א) שכל נשמות הגרים היו ג"כ במעמד הר סיני, כלומר הם נשמות גבוהות מאוד, וכיוון שכן, הסטרא אחרא אוזנת אותם חזק אצלה, וכשהיא חזקה אי אפשר לעשות גרים, אך כשמשה רבנו נקבר מול בית פעור הוא מכניע אותה, ונשמות הגרים משתחררים מאחיזתה. וכן בעלי תשובה, הסטרא והעבודה זרה, כמו שהן תופסות את נשמות הגויים שעתידיים להיות גרים, היא גם תופסת את הנשמות של בעלי תשובה. ולכן יהודי שרוצה לחזור בתשובה, הסטרא אחרא מפריעה לו ותופסת אותו, ומי משחרר אותו? הנשמה של משה רבנו. למשה רבנו יש לו את הכוח כנגד פעור, כדי שיהיו גרים, וגם כדי לעשות בעלי תשובה.

מ'שמד', מהעבודה זרה, והכניס אותי ל'רצון', כי משה באמצע בין 'שמד' ל'רצון'. ולפי זה יש כאן עומק נפלא ביישוב קושית האור החיים, מדוע כאן הוקדם קריאת השם לטעם קריאתו? כי את העומק הנפלא הזה, למה נקרא שמו משה, את זה לא השיגה בת פרעה באותה שעה, היא לא השיגה את כל הסוד הזה ש'משה' עומד בין 'שמד' ל'רצון', ושכל המהות שלו זה לעשות גרים, ולכן מה שהיא אומרת "כי מן המים משיתיהו", זה לא הטעם האמיתי, כי הוא נקרא 'משה' בגלל סודות עליונים וכנ"ל. ולכן נזכר קודם קריאת השם, ורק אחר כך הטעם שאמרה "כי מן המים משיתיהו" לרמז שאינו הטעם האמיתי לשם משה.

לפעמים פדיון נפש לא מועיל כי משתמשים בו בשמים לעשות גרים

רבנו אומר דבר נפלא, שזהו גם כן העניין של 'פדיון נפש'. בתורה שלנו רבנו מסביר, שלפעמים באים לצדיק ונותנים לו כסף לפדיון, והוא עושה פדיון ועדיין החולה לא מתרפא. והשאלה הרי הרב יודע לעשות את הפדיון טוב, ורבנו אומר שהצדיק זוכה להמתיק את כל הכ"ד בתי דינים, ואם כן למה באמת הפדיון לא תמיד מועיל? אומר רבנו כי לפעמים עד שמגיע פדיון כזה לשמיים, אז הם משתמשים בו לדבר אחר. מה הפירוש? כך היא לשון רבנו: "ופעמים אפילו בשעה הצדיק עושה פדיון, אף על פי כן אינו מועיל, וזה מחמת כי גם למעלה תאביס מאד לפדיון כזה, כי לאו בכל פעם בא להם מלמטה פדיון כזה, שיכול להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים בבת אחת, ועל כן בשבא להם זאת ההמתקה הם משתמשים עמה לצורך דבר אחר, דהיינו שעל ידי זה הפדיון וההמתקה, נעשין גרים". שואל רבי נתן בליקוטי הלכות (ברכות השחר ה, סא) שאלה פשוטה, הרי היהודי רוצה את הפדיון בשביל רפואה, ואיך בשמיים לוקחים את מה שהוא רצה ומשתמשים בו לדבר אחר, יאמר אותו יהודי, אני נתתי כסף לצדיק לצדקה לעשות פדיון לרפואה שלמה, ובשמיים תאביס מאוד לפדיון ולקחתם לי אותו?

התורת חכם והרש"ש

צריך לדעת שהדברים של רבנו זה 'תורה שבכתב', ומי שרוצה להבין את רבנו זה רק ע"י ליקוטי הלכות של רבי נתן שתמיד מגלה לך את הסודות האמיתיים, מה ניכר מתוך ריסי עיניו של רבינו. נספר סיפור על הרש"ש הקדוש (שעוד מעט ההילולא שלו י' שבט) ששמעתי מאבא שלי, הרש"ש היה קודש קודשים והיה לו תלמיד בעל התורה חכם רבי חיים די לה רו זה (סופי תיבות יהו"ה), שהיה תלמיד מובהק שלו. ומי שלומד בספר 'תורת חכם', רואה משהו פלאי, מתחיל כל קטע בציטוט מהדברים של רבו הרש"ש, והוא ממשיך ומסביר וכו', ואם תתבונן זה כמעט הפוך לגמרי ממה שהבנת, ואפילו הפוך ממה שמפורש בדברי הרש"ש. והתורת חכם לא נבהל בכלל, הוא אומר: "מתוך ריסי עיניו של

אלוקים חיים', כי 'שבעים פנים לתורה', וכשיש מחלוקת בדרש, אפשר להבין שכל אחד דיבר על בחינה אחרת, ושניהם אמת. אומר האור החיים הקדוש, שהנקודה הזאת היא גם בעניין בת פרעה, כתוב: "ותחמל עליו", אומר המדרש, (שמות רבה פר' א' אות כ"ג) הסיבה שבת פרעה חומלת עליו, בגלל שמיד כשהיא נגעה בתיבה, היא התרפאה מהצרעת שלה. היא ירדה לרחוץ ביאור בגלל שהיה לה צרעת, ואיך שהיא נוגעת בתיבה מיד שב בשרה כמו נערה, והיא התרפאה. ואז: "ותחמל עליו ותאמר - מילדי העברים זה" - כלומר, מי הילד הזה שגרם לי רפואה? הילד הזה מילדי העברים, היא מבינה את הרמז, ומדהרת בתשובה, וטובלת ביאור לשם גירות כדי לצאת מגילולי בית אביה, וחוזרת בתשובה ומתגיירת. יוצא ששני הפירושים הם אחד, כי בגלל שהיא התרפאה מהצרעת, גרם לה גם להתגייר.

לפי דברי רבנו, זה העניין שמשם רבנו עסק כל חייו לגייר גרים. שאלנו, הרי לכאורה הגרים הראשונים שעשה משה, זה רק מגיל 80 כשהוציא את ישראל ממצרים, והכניס את הערב רב, ועד גיל 80 שנה לא עסק לעשות גרים, רק בארבעים שנה אחרונות אפשר לומר כן, אבל לפי איך שהסברנו זה נפלא, כי הגיורת הראשונה שעשה משה רבנו זו בתיה בת פרעה, אז באמת נכון לומר שכל חייו עסק בזה, כי מאז שהוא נולד עד מותו הוא עסק בדבר הזה, וכמו כן גם אחר מותו הוא עוסק בעניין לעשות גרים ובעלי תשובה. וזה הכוח של משה רבנו.

משה עומד בין שמד לרצון

רבנו אומר עוד רמז נפלא, אם נשים לב בשם של 'משה', הוא עומד בין 'שמד' ל'רצון', בחשבון הגימטריה. וזה נפלא ומתוק. 'שמד' = 344, 'משה' = 345, 'רצון' = 346, יוצא שהשם 'משה' עומד בין 'שמד' ל'רצון'. ומה הקשר לעניין שלנו? על פי דברי רבי נתן זה מובן (ליקוטי הלכות שם), משה רבנו הוא עומד בין 'שמד' ל'רצון', למה הוא עומד שם? כי התפקיד שלו זה להוציא מה'שמד' ולהביא ל'רצון'. 'רצון זה נשמות ישראל כמ"ש: 'רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם' - עם ישראל נקראים 'רצון', כי אנחנו עושים את הרצון של הקב"ה, וגם הרצון של הקב"ה - זה עם ישראל, זה רצון. ומה זה 'שמד'? זה עבודה זרה של אומות העולם. ומי נמצא בין השמד ל'רצון'? זה משה רבנו, זה התפקיד שלו לקחת נשמות מה'שמד', ולהכניס אותם ל'רצון' לתוך עם ישראל, לגייר גרים. לכן שם 'משה' עומד בין 'שמד' ל'רצון', כדי להוציא נשמות מה'שמד' ולהכניסם ל'רצון', וזה התחיל בבתיה. יוצא שהניצוץ רוח הקודש של בתיה, שקוראת למשה בשם משה, זה בגלל שהוא הוציא אותה מ'שמד' ל'רצון'. ומי נמצא בין ה'שמד' ל'רצון'? משה רבנו, זה הנבואה העמוקה של בתיה, משה הוציא אותי

רואים את היסוד הזה, שמיתוק הדין והעניין של רפואה שלמה זו בחינה אחת, לפעמים נעשה בבת אחת, כמו שהיה אצל משה רבנו בתיה, ואפילו אצל משה רבנו נראה שהקדים הרפואה לצרעת, אל מה שטבלה לרחוץ מגילולי בית אביה, וכמו שהסברנו שע"י ההתפעלות מזה שהיא התרפאה, ע"י זה היא התגיירה. ולפעמים זה הפוך, ע"י הפדיון קודם נעשים גרים, ורק אחר כך נעשית רפואה שלימה למי שהביא את הפדיון. הפדיון הזה הוא פדיון שמגיע ממצח הרצון' (שיברנו שבוע שעבר) שזה המקום הגבוה כופה את הדינים, כמו שכתוב בזהר (אידרא רבא דף קל"ז ע"ב) שהוא כופה את כל ה-24 בתי דינים שבהם נידון האדם, ועל ידי הכפייה הזאת של כל ה-24 בתי דינים. וככל שהרב שעושה את הפדיון צדיק יותר, ומקושר לצדיק שגילה את התורה הקדושה הזאת, הנחל נובע מקור חוכמה רבנו הקדוש, שהיא אחת מהתורות של הפדיון, כך הפדיון שהוא יעשה יהיה יותר חזק. מסביר רבי נתן שהכוונה שהוא יותר זוכה להגיע למצח הרצון שיכול להמתיק את כל ה-24 בתי דינים. וזו הנקודה הגבוהה שיש בפדיון נפש.

ר' אליעזר הגדול גלגולו של אליעזר בן משה עסק בגרים

רבנו מסביר עוד דבר פלאי ואומר, שגם רבי אליעזר הגדול עסק בגרים, והוא זה שגייר את אונקלוס הגר מחבר התרגום. כולם קוראים שניים מקרא ואחד תרגום – ר"ת שמו"ת. (ורמזו בפרשתנו: זאלה שמות בני ישראל וכו', ואל"ה שמו"ת ר"ת: וחיבב אדם ליהשלים ה'פרשה שניים מקרא ואחד תרגום"). תרגום אונקלוס נכתב ברוח הקודש, שעשה אותו על פי רבי אליעזר ורבי יהושע. ורבי אליעזר הגדול שגייר אותו, זו היתה נשמה שמשה רבנו חמד אותה כשהוא עלה לשמיים, מובא במדרש (במדבר רבה וחקת) יט, ז) שמשו שמע את הקב"ה שעוסק בסוגיית פרה אדומה, ואז הקב"ה אמר שמועה בשם אומרה, רבי אליעזר אומר "עגלה בת שנתה, ופרה בת שתים", ו"א לעגלה ערופה לוקחים עגלה שהיא צעירה בת שנה, ואילו פרה אדומה לוקחים בת שנתים. כך סובר רבי אליעזר הגדול. אנחנו לא מבינים בזה כלום, אך משה רבנו כנראה שמע בזה עומק נפלא, ושאל את הקב"ה מי זה הנשמה הזאת? והקב"ה מראה לו את רבי אליעזר הגדול. אמר משה: "יהי רצון שיהיה זה (ר' אליעזר הגדול) מחלציי", וזה שאומר הפסוק בפרשת השבוע שלנו, ו"שם האחד אליעזר", מה זה שם האחד אליעזר? מרמז על רבי אליעזר הגדול, שהוא היה גלגול גמור של אליעזר בנו של משה. ואומר רבנו: "ועל פן מציינו במדרש, שרבי אליעזר הגדול (ב"ר ויצא ע, ה, וקבלת רבה א, כה, ושם ז, ח) גייר גרים, וזה מחמת שהיה גלגול בנו של משה, כי עליו נאמר "ושם האחד אליעזר", ו"א שהכח של רבי אליעזר הגדול לגייר גרים, זה מפני שהוא גלגול של בנו של משה. ויוצא שרבנו מדגיש כאן נקודה מאוד מעניינת, שלא רק שמשו מגייר גרים בחייו ובמותו שהוא קבור

מורי, הכרתי שזו הכוונה (בדבריו)". ואבי מורי שיחיה הסביר, שההלכה בוודאי כמו התורת חכם, אף על פי שנראה כמעט שחור על גבי לבן שכתוב אחרת ברש"ש ב'נהר שלום, בי אנחנו יודעים שמי שהבין אותו באמת, זה תלמידו המובהק התורת חכם' ואנחנו נעשה הלכה למעשה כמותו. (אם כי יש פעמים שאנחנו יודעים שהאמת היא כמו התורת חכם, אבל אי אפשר להשיג את האמת הזאת, היא גבוהה מאתנו, היא בבחינת האמת לאמיתה, אנחנו במדרגה פחותה, אנחנו עושים כפי האמת שלנו) אותו דבר בעניין של תורת רבנו ורבי נתן, לפעמים מבינים משהו מסוים בתורה בליקוטי מוהר"ן, זה לא אומר שלא הבנת נכון, אבל תדע שאם כתוב בליקוטי הלכות עוד שלב, זו האמת, רק שמה שכתוב בליקוטי מוהר"ן זה התורה שבכתב, שעליה יש את התורה שבעל-פה' שהיא מסבירה.

וגם כן פה יש את הנקודה הזאת, רבי נתן אומר בוודאי ובוודאי שיועיל לפדיון לאותו יהודי, אם לא בעולם הזה אז בעולם הבא, רק מה הוא צריך להמתין. אחד הדברים בפרט בדור שלנו אנחנו אוהבים כספומט, הכנסתי כרטיס והוצאתי מזומן, זה הדור שלנו, כל דבר מיד, אך אצל השם יתברך זה לא עובד ככה. ואומר רבי נתן הרבה פעמים הפדיון לא מועיל מיד, יכול להועיל עוד שבוע, חודש, או שנה, או בעולם הבא, בסוף בוודאי יועיל.

ונבאר עתה את הקשר בין פדיון לבין גרים, וזה הסבר הוא, הרי איך עושים גרים? הסברנו שזה ע"י המתקת הדין, ממתיקים את הכוח של עבודה זרה, שהיא כולה דינים, ומחלישים אותה, ואז יכולים להוציא את ה'בעלי תשובה' ואת הגרים מידיה, אותו דבר גם פדיון. הרי למה עושים פדיון? כי יש דינים שמתעוררים על האדם ועושים פדיון כדי למתן אותם ולהמתיק אותם. ואם נתבונן זה בדיוק הסיפור של בתיה בת פרעה, היא נוגעת בתביה של משה, הנגיעה בעצמה היה לה כוח של פדיון, ומיד התמתקו כל הדינים מעליה, והיא התרפאה מהצרעת. ולפ"ז יש ללמוד שגם נתינת יד לצדיק האמת, הנתינת יד לבד יש לה כח של פדיון, וכמו שבתיה רק נתנה יד בתביה של משה והתרפאה, לכן נוהגים לתת יד לצדיקים, כשנותנים יד לצדיק, באותו רגע זוכים ל- "יד ליד לא ינקה רע", ונקרא 'לא' כמו 'לוי' כי כבר אפשר לנקות את הרע מהאדם, לעשות בחינה של פדיון. הפדיון שמשו רבנו עושה לבתיה בת פרעה, הוא עושה את שתי הפעולות ביחד כמו שרבי נתן אומר, הוא גם מושך לה רפואה שלמה, כי באותו רגע היא מתרפאת, והוא גם ממתק את העבודה הזרה, כי באותו רגע העבודה זרה משחררת נשמה כזאת גדולה, את הנשמה של בתיה בת פרעה, שהיא נשמה ענקית, כי היא גלגול של חוה הראשונה, יש בה עומק עצום של מיתוק דינים בזכות משה רבנו, וכבר במה שהיא נוגעת בתביה הקדושה של משה רבנו נעשה לה זה המיתוק עד שגם התגיירה.

כלל פוסקים הלכה דווקא לא כמו מי שהכי גדול, ואפילו לא פוסקים הלכה כמו משה רבנו, שהרי משה רבנו סובר בעניין מצוות פריה ורביה כמו בית שמאי שאם יש לאדם שני בנים הוא קיים את המצוה, (היה למשה את גרשום ואליעזר, והוא פירש מן אישה), וההלכה בשולחן ערוך היא כבית הלל שצריך זכר ונקבה דווקא בשביל קיום מצות פריה ורביה, אז אפילו שמשה רבנו הכי גדול אנתנו לא פוסקים הלכה כמותו, זו התורה שלנו (להבדיל מכל חכמות הגויים ששמה מי שהכי גדול אז לשיטתם הוא זה צודק) אצלנו זה תורה אלוקית והרבה פעמים ההלכה לא כמו מי שהוא גדול, אלא כפי מי שהנהגה שלו מתאימה לדור שלנו, ודווקא לפעמים מרוב שהוא גדול זה 'מוחין דגדלות' מדי בשביל דור פשוט כמונו, ולא שייך אלינו, עמוק מדי, "לא יכלו חבריו לרדת לסוף דעתו", ולכן דווקא בגלל גדלותו לא תהיה הלכה כמותו. זהו גם הסיפור של רבי אליעזר הגדול במשנה הזאת של 'עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים', אין הלכה כמו רבי אליעזר, ואפי' שמשה רבנו כל כך מתפעל מהסוד הזה של רבי אליעזר, ודווקא בעניין הזה בעצמו אין הלכת כמותו.

נחזור לנקודה שלנו, משה רבנו חומד את רבי אליעזר הגדול שיהיה מזרעו, הוא רוצה שבנו אליעזר יהיה הממשיך שלו, 'ישם האחד אליעזר', אומר לו הקב"ה: 'משה, הנהגה שלך זה היה טוב למדבר עתה עם ישראל צריכים הנהגה אחרת, הנהגה שמתאימה לארץ ישראל ל"איש תחת גפנו ותחת תאנתו", לאנשי אדמה פשוטים, אנשי מסחר שעוסקים בדרך ארץ, וזו לא הנהגה הגבוהה שלך שמתאימה ל'דור דעה' שחיים המדבר, ולכן דוקא לא מתאים הבן שלך אליעזר שהוא כמוך, אלא דווקא מי שמתאים זה יהושע. וכן בהמשך הגלגולים של שני הצדיקים האלו, שגלגול אליעזר בן משה זה ר' אליעזר, וגלגול יהושע זה ר' יהושע, אזי בעולם הזה רבי אליעזר ורבי יהושע הלכה כרבי יהושע, כי כרגע עם ישראל מתאימים עדיין להלכה של רבי יהושע. למדנו מכל זה, שהממשיך של משה רבנו הוא רבי אליעזר, ורבנו מסביר שצריך להשאיר בעולם בן שהוא ממש אתה, ומשה רבנו זכה לזה, איך רבנו מראה לנו שמשה רבנו זכה להשאיר בן כמותו, מזה שאליעזר בנו גם מגייר גרים, כי זה מרמז לרבי אליעזר הגדול, שהוא עשה את אונקלוס הגר, שכל המטרה ועניין של רבי אליעזר – לעשות גרים.

ואל"ה שמו"ת ראשי תיבות: ו'חייב אדם ל'השלים ה'פרשה ש'ניים

מ'קרא ו'אחד ת'רגום"

אבל זה הרבה יותר עמוק, הסברנו שאונקלוס עשה את התרגום, ונדבר קצת על ענין התרגום שנרמז בתיבות "ואלה שמות" (ראשי תיבות: ו'חייב אדם ל'השלים ה'פרשה ש'ניים מ'קרא ו'אחד ת'רגום"), ולכאורה קשה הרי לכאורה יותר מתאים שנקרא בדור שלנו רש"י, כי היום

מול בית פעור, וע"י זה הוא ממשיך לגייר גרים, אלא בנוסף הוא השאיר בן בעולם שגם כן מגייר גרים. רבנו אומר (ליקו"מ תורה ז' ח"ב) שהעיקר הוא להשאיר בן ותלמיד, האדם צריך להמשיך את ההישארות שלו בעולם שיהיה לו תלמידים, והעיקר אם זוכה לבן שימלא את מקומו. פעם דיברנו (ספר ויאמר אליהו פרשת פינחס) על הנקודה שמשה רבנו רצה שהיורש שלו יהיה בנו אליעזר, ובהתחלה הוא לא כל כך רצה שיהושע ימשיך אותו, וכמו שכתב ברש"י (במדבר כו, טז) "1...אמר, הגיעה שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, כי אליעזר בן משה זכה כמעט להיות כמשה בכל המעלות והמדרגות של האבא מהמוח עד הציפורן, כל כולו עשוי מהאב. ואמר לו הקב"ה לא כך עלה במחשבה לפני, אני רוצה שיהושע יהיה הממשיך שלך, כי הקב"ה רצה דווקא הנהגה של התלמיד יהושע. ושתפסיק הנהגה הפילאית של משה שהיתה עם דור המדבר, שהיתה כל הנהגה הנהגה של ניסים חוץ מהטבע.

על פי רוב ההלכה דוקא כמו הקטן ולא כמו הגדול

רבי אליעזר ורבי יהושע התנאים, הם נחלקים הרבה במשניות, (בפרט במסכת תרומות, גם בדף היומי כאן בפסחים היה לנו כמה פעמים את המחלוקת שלהם ועל פי רוב ההלכה כמו רבי יהושע ולא כמו רבי אליעזר, ר' אליעזר שמותי ואו מבית שמאי, או שנדו אותנו) אף שרבי אליעזר היה גדול מאוד מאוד ביותר) וזה דבר מעניין בפסיקת ההלכה (מתקשר לעניין שאמרנו מקודם על התורת חכם' והרש"ש), שפסיקת הלכה היא לא בדווקא כמו הגדולים ביותר, דהנה מצינו (בעירובין י"ג) שבית שמאי היו מחדדי טפי (למדנים), ובכל אופן הלכה כבית הלל. וכן רבי שמעון בר יוחאי ורבי יהודה, שבזוהר רואים שרבי יהודה מתבטל לגמרי לרבי שמעון, ואילו בגמרא בעירובין (מ"ז ע"ב) אמרו כלל, כשיש מחלוקת בין רבי שמעון ורבי יהודה, ההלכה נפסקה כמו רבי יהודה דווקא. ואותו הדבר רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר הוא קידש את עצמו עד שאמר (סנהדרין סח.) על שתי זרועותיו שהן כמו שני ספרי תורות "הרבה תורה למדתי מרבתי וכו'", ורואים את הנקודה הזאת שאפילו שנקרא רבי אליעזר הגדול בכל אופן אין הלכה כמותו. וכן גם התנא רבי מאיר, מובא בגמ' עירובין (י"ג ע"ב) "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ובכל אופן לא נפסקה הלכה כמותו", הרי סתם משנה רבי מאיר היא, אך כל תנא שיחלוק עליו כמו רבי יהודה, תהיה הלכה כמו רבי יהודה, עיין (עירובין מו ע"ב) ואפילו שהוא גדול כל כך ואפילו שדבריו הם אמת לאמתה, בכל אופן אין הלכה כמותו, כי כתוב שהחכמים לא ירדו לסוף דעתו, בגלל שאין לנו את הכלים להבין כזה עומק. אמנם לעתיד לבוא יהיה לנו את הכלים להבין שהלכה כמו בית שמאי, והלכה כרבי שמעון בר יוחאי, וכן הלכה כמו רבי מאיר וכמו רבי אליעזר הגדול, אבל כיום אנתנו בדרך

שני גוף מאוד טמא כי הוא נוצר מייחוד של גוי וגויה, ולכן גר זה בחינת טוב ורע, והם בחינת קליפת נוגה, והתפקיד שלהם הוא לברר עדיין את הקדושה שמחיה את הסטרא אחרא, כי אין כזה דבר שחי מעצמו, בלי שיש בו ניצוץ קדושה, אפילו עבודה זרה, חייב להיות שיהיה בה ניצוץ קדושה, כי אם תגיד שאין בה ניצוץ קדושה בכלל, אז נתת ישות ח"ו לעבודה זרה שהיא חיה מעצמה, ורק לומר את זה – זה כפירה, וכמו שמסביר רבנו האר"י ז"ל, שבוודאי שבכל דבר בעולם וגם בסטרא אחרא יש ניצוץ קדושה. ואיך אני מעלה אותו וממית את העבודה זרה? אומר פה רבנו (תורה רט"ו) שזה נעשה על ידי שאני שואב את הניצוץ קדושה, ומכניס אותו לתורה, מכניס אותו לעם ישראל. כל גר שמתגייר הוא לוקח איתו המון ניצוצות קדושה, ומכניס אותם לעם ישראל, ואותו דבר בענין התרגום, שהוא שפה הארמית, היא מבררת את הקדושה שיש בשבעים אומות שבעים לשונות, ומכניסה אותה לקדושה. ותרגום כזה ראוי שדוקא גר יעשה אותו, היינו אונקלוס הגר, שהוא הממוצע המחבר בין הקדושה לסטרא אחרא.

כל השבוע אנחנו עושים ואוספים הרבה מצוות בכל ששת ימי החול, אבל הניצוצות האלה צריך להעלות אותם לקדושה, הם נמצאים בסטרא אחרא, ואיך מעלים את הרפ"ח ניצוצים שהיו בסטרא אחרא לקדושה? ע"י הקריאה של שניים מקרא ואחד תרגום, ואז כל מה שאתה עובד כל השבוע, ומברר רפ"ח ניצוצות זה עומד ונשמר עד שבת, וכדי להכניס את זה לקדושה – אתה קורא שניים מקרא ואחד תרגום, שאז מגבירים את לשון הקודש – בחינת 'שניים מקרא', מכפילים את הכוח של לשון הקודש על לשון תרגום, ע"י כפל הכוח של שניים מקרא, מכניעים את 'קליפת נוגה' שהיא 'לשון תרגום', שבה נאספרים כל הרפ"ח ניצוצים שאספתי כל השבוע, וכשהיא נכנעת, היא מביאה לקדושה את כל הניצוצות שביררת במשך כל השבוע, בעבודה של כל מצווה ומצווה, וזו המעלה של שבת קודש. נמצא שההכנה האמיתית לשבת קודש היא הקריאה של שניים מקרא ואחד תרגום. מי עושה את כל זה? רבי אליעזר הגדול, שהוא מקרב את אונקלוס הגר, והוא גלגול של "שם האחד אליעזר" הבן של משה רבנו, הוא זה שהכין את כל הבחינה הזאת שכל שבוע ושבוע, את כל מה שאנחנו אוספים, אנחנו מעלים לקדושה ע"י שמגבירים את הכח של שניים מקרא ואחד תרגום, וזוכים להכניס את הכל לקדושה, השם יזכנו, אמן ואמן.

שבת שלום ומבורך עריכה: ליאור גבע

לא מבינים את התרגום, (אמרתי פעם בהלצה, כל המטרה של התרגום היא בשביל שתבין את המקרא בשפה הארמית שהיו מדברים, והיום שאנחנו לא מבינים ארמית כל כך, אתה מסתכל במילים של הפסוק כדי להבין את התרגום של ארמית). ובאמת יש בזה גם נקודה הלכתית וכמו שפסק השולחן ערוך (או"ח סימן רפ"ה סעיף ב') וז"ל: אם למד הפרשה בפירוש רש"י חשוב כמו תרגום, וירא שמים יקרא תרגום וגם פירוש רש"י, ע"כ. דהיינו שבזמן הזה מצווה לקרוא גם רש"י וירא שמיים יוצא ידי חובת שניהם, וכך ראוי לנהוג כפשוטו, לקרוא גם את הרש"י בפרשה ולא רק שניים מקרא ואחד תרגום, ו'לא בשמיים היא', זה לוקח קצת זמן, אבל ברוך השם יש זמן בשבת, וכדאי מאוד לזכות ללמוד את רש"י על הפרשה, וכמו שרבנו הקדוש אמר (חיי מוהר"ן רכ"ג), רש"י הוא אחיה של התורה, המפרש העיקרי של התורה זה רש"י (רבנו שלמה יצחקי) שזכה לפרש את כל התורה כולה.

התרגום שהוא בשפה הארמית מברר את הקדושה ומעלה אותה

אך בכל אופן אנחנו קוראים גם את התרגום, ואף על פי שלא מבינים את התרגום. מה העניין בזה? רבנו אומר (תורה י"ט), שהעניין של שניים מקרא ואחד תרגום, זה להגביר את המקרא על התרגום. נסביר את זה בקצרה, ונקשר את זה למה שפתחנו ל"שם האחד אליעזר". העניין בתרגום, זה לשון הארמית, לשון הארמית היא בחינת 'משה', כי והיא גם כן נמצאת בין ה'שמד' ל'רצון'. מה זה ה'שמד'? ה-70 שפות של אומות העולם זה הקליפות, כמו שרבנו אומר שכל התאוות של 70 אומות העולם, מונחות בלשונות והשפות שלהם. ה'רצון' זה כמובן לשון הקודש, ומה נמצא בין שמד לרצון? זה השפה הארמית. האריז"ל וכן רבנו קוראים לה 'קליפת נוגה', שהיא עץ הדעת טוב ורע, שהיא המתווכת בין הקדושה לבין הקליפה. מצד אחד היא יכולה ח"ו להפיל לקליפה ולפתות את האדם, (ינגה לו סביב), זה מסובב את האדם להפילו לקליפות), אך מצד שני דרכה מגיעים לקדושה, כמו שאומר האר"י ז"ל שכל עבודת ה' שלנו היא לברר רפ"ח ניצוצים, וממילא אנחנו צריכים לברר את הקדושה המלוכשת ב'סטרא אחרא', שזה הניצוץ הקדוש שמחיה אותה, ולהעלות אותו לקדושה. איך עושים את זה?, הרי המרחק בין הקדושה לקליפה הוא מרחק תהומי, צריך משהו באמצע שיתווך ויחבר. וזה התרגום שהוא 'קליפת נוגה', יש לתרגום את הכוח לברר מתוך הקליפות את הניצוצות ולהחזירם חזרה לקדושה.

ובכן, מי מחבר את התרגום? אונקלוס הגר, גרים הם בחינת נוגה כי הם באמת יש בהם טוב, ויש בהם גם כן רע, רבנו מסביר בליקוטי מוהר"ן (תורה ל"ג ח"ב) שגר יש לו נשמה מאוד גבוהה אבל יש לו גוף טמא, כי הגוף שלו נוצר מטיפה של גוי וגויה, שהביאו את הגוף הזה לעולם, אבל הנשמה של הגר זו נשמה קדושה ועליונה, לכן גר מכיל שני הפכים, מצד אחד נשמה גבוהה, ומצד